

Röhr, Heinz-Peter. *Hysterie - strach z odmítnutí.*

Praha: Portál, 2009. 160 stran.

Z německého originálu *Die Angst vor Zurückweisung* přeložil Petr Babka.

Heinz-Peter Röhr pracuje více jak třicet let na Klinice pro závislosti ve Fredeburgu v Německu jako terapeut. Vzděláním je sociální pracovník, na webových stránkách kliniky není inzerován jako psychoterapeut, ale terapeut. Zajímavé webové stránky autora pro německy mluvící jsou <http://hproehr.de/>. Autor zde píše, že se zabývá biblioterapií, píše své knihy především jako příspěvky k této terapii. Je autor více jak 14 populárně-naučných knih.

Nepojala jsem recenzi knihy klasicky, nebudu podrobně popisovat to, co je a co není hysterie a její definice, ani co je podrobně v knize napsáno, protože si knihu každý může přečíst a udělat si vlastní úsudek. Chtěla bych se dotknout zmiňované *biblioterapie* a jejího významu v eklektické psychoterapii, abychom knize autora lépe porozuměli.

Protože autor o biblioterapii v knize nepíše nic, dovoluji si připomenout základní fakta: biblioterapie je psychoterapeutická metoda využívající léčebné a podpůrné účinky četby (prózy i poezie). Může být svépomocná nebo skupinová vedená odborným terapeutem s možnou asistencí knihovníka. Proces biblioterapie je zaměřený na racionální a emoční percepci vybraného díla. Smyslem terapie je reflexe prožívané zátěžové situace na pozadí četby knihy, při níž dochází u pacienta ke katarzi, vzhledu, uvědomění si významu prožívané situace, k jejímu přijetí, vyrovnání, k obnově radosti ze života, podpoře osobní spokojenosti apod. Jedná se o pozitivní ovlivnění psychosomatického stavu pacienta, posílení psychické odolnosti, vyrovnanosti, kreativity, fantazie a komunikačních schopností. Principy biblioterapie lze použít u každé věkové skupiny pacientů. Užívá se naučných publikací i beletristických knih. Biblioterapie se může využít i k didaktickému účelu čtením literatury popisující zdravotní stav pacienta, nebo relaxační literatury, která je určena především pro hospitalizované pacienty. S biblioterapií může být spojena pohádkoterapie (léčba skrze dětskou literaturu).

S biblioterapií, jako formou sebepoznání vedoucí ke katarzi, užitou k didaktickému účelu i spojenou s pohádkoterapií, pracuje podle mě právě Röhr. Biblioterapie podle něho znamená možnost „jak se stát čtením zdravější“ a „ukazuje cestu sama k sobě“, tedy přispívá k lepšímu porozumění vnitřního konfliktu a potíží v každodenním životě. Pohádky, které ve svých knihách využívá, jsou pro něho projekčním plátnem, kde se promítají typické příběhy, typické chování lidí i typická řešení situací. Biblioterapie může podle autora účinně podporovat psychoterapeutické procesy a pacienti se proto mohou terapeutického procesu zúčastnit aktivněji. Pacient, který sám sobě na základě četby lépe porozumí (sobě a svému „dramatu“) a začne sám na sobě pracovat, místo aby svaloval zodpovědnost za své těžkosti na ostatní, bude také v léčbě úspěšnější.

Nakladatelství Portál vydalo zatím tři ze 14 v Německu vydaných autorových knih. Narcismus v knize „Narcismus – vnitřní žalář“ (2001, 2008) vykládá autor na pohádce bratří Grimmů o Železných kamnech. Kniha „Hraniční porucha osobnosti“ (2003, 2007) je založena na výkladu méně známé pohádky ze sbírky bratří Grimmů Jan ježek. Znovuvydávání obou knih v nakladatelství Portál svědčí o mimořádném zájmu o tyto knihy u čtenářů.

Brožovaná kniha o 160 stranách, přeložená z německého originálu *Die Angst vor Zurückweisung* (hysterie tedy v originálním německém názvu knihy není vůbec zmiňována, pozn. autorky) byla vydaná poprvé v roce 2006 v Patmos a Walter Verlag v Düsseldorfu. Kniha na podkladě pohádky bratří Grimmů *O chytré Bětě* sleduje typické projevy hysterie a poukazuje na možnosti řešení. Po krátké předmluvě, kde se autor věnuje pojmu hysterie z historického hlediska, následuje na třech stranách tato pohádka. V úvodu je vysvětlována funkce pohádky a spojitost s našimi sny, „vnitřním tajemstvím“,

inscenací příběhu a dramatem („tyjátre“). Celý svět je podle autora jeviště, ve kterém hrajeme svůj vlastní příběh. Lidé s hysterickou poruchou osobnosti jsou podle autora herci, ale zvláštního typu. Jako klíčové pro pochopení hysterické poruchy osobnosti nabízí autor chování Běty. Na dalších deseti stranách autor popisuje hysterické fenomény, jako jsou nevědomé inscenování, psychické a konverzní symptomy, a to doplněno názornými krátkými kazuistikami. Větší část knihy (dalších 70 stran) zaujímá popis hysterické struktury osobnosti (autor odkazuje především na přílohu, kde uvádí znaky histriónského typu osobnosti podle DSM-IV). Dalších 30 stran je věnováno léčbě.

Zdá se, že je autor je psychanalyticky vycvičen (nepodařilo se mi však tento údaj nikde najít), přesto jakoby souhrn terapie „co s hysterií“ byl eklektivní, což je inspirativní: autor užívá edukaci (poznat hysterický vzorec) a sebepoznání, práci s vlastním chováním (bez jakýchkoliv zmínek o behaviorální terapii), práci s rolemi (jako přestat s „hraním“). O přenosu a protipřenosu v léčbě se nezmiňuje. Velká část terapie je potom věnována Ellisově racionálně-emocionální terapii (R-E). Pro mě je z hlediska elektivního přístupu v psychoterapii filozoficky nejasné, proč se autor v celé knize odvolává na klasické psychoanalytiku, zejména Freuda (přitom jej ani necituje v soupisu literatury), o behaviorální terapii mlčí, přesto zdůrazňuje význam chování a jednání Běty a sociálního kontextu, který její chování formuje, převahu potom tvoří Ellisova terapie, kde klíčovým prvkem terapie je diskuze s klientem a odvolávání se na „racionalitu“ a „logiku“.

Příloha knihy se zabývá třemi tématy, která mohou mít podle autora význam při léčbě hysterické poruchy osobnosti: závislost, rozmazlování a konflikt mezi autonomií a nezávislostí. Jako kognitivně-behaviorální terapeutka bych očekávala, že příloha bude například obsahovat pracovní listy pro pacienty s iracionálními a racionálními přesvědčeními na základě Ellisovy terapie, nebo spojení biblioterapie s obdobnými umělecky a zážitkově orientovanými terapiemi (arteterapie nebo dramaterapie). Poslední část knihy tvoří seznam použité literatury. Autorovi bych vytkla, že necituje žádnou zahraniční literaturu, tedy literaturu v jiném jazyce než německém, a více jak třetina citací tvoří citace samotného autora.

Oceňuji uvedení biblioterapie a pohádkoterapie v léčbě hysterické poruchy osobnosti, přesto mi chybí autorovo shrnutí o eklektických možnostech léčby poruch osobnosti, například tedy od podpůrné psychoterapie, interpersonální psychoterapie, psychodynamického přístupu až ke kognitivně-behaviorální terapii. Biblioterapie s pohádkoterapií by se tak mohla stát jednou ze součástí eklektické terapie hysterické poruchy osobnosti.

Pro zájemce o užití biblioterapie v psychoterapii bych osobně doporučila například následující webové stránky Oxford Brookes University v Oxfordu http://www.brookes.ac.uk/student/services/counselling/concerns/bibliotherapy/booklist_by_problem.pdf. Nabízí seznam 50 knih, které jim mohou pomoci vyrovnat se s problémy (například úzkost nebo deprese a další). Takový odkaz praktického užití biblioterapie mi také v Röhrově knize chybí.

Knihy je populárně-naučná a je vhodná pro čtenáře se zájmem o populárně-psychologickou tematiku. Autor zřejmě knihu psal primárně, v rámci mnou výše popsané biblioterapie, pro své pacienty. Je ale vhodná i jako inspirační zdroj užití biblioterapie a pohádkoterapie pro psychoterapeuty.

PhDr. Jaroslava Raudenská, Ph.D.,
Oddělení klinické psychologie, FN Motol, Praha